

Др Драган Јовашевић,*
Редовни професор Правног факултета
Универзитет у Нишу

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД
doi:10.5937/zrpfni1982139J

UDK:343.271

Раđ примљен: 17.01.2019.

Раđ прихваћен: 20.02.2019.

НОВЧАНА КАЗНА У САВРЕМЕНОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Апстракт: У структури криминалитета од најстаријих времена до данас, како у нашој, тако и у другим земљама, преовладава имовински криминалитет. Управо зато сва кривична законодавства у систему кривичних санкција прописују различите врсте имовинских кривичноправних мера као ефикасан одговор друштва према учиниоцима имовинских кривичних дела. У имовинске кривичноправне мере спадају: 1) имовинске казне: новчана казна и конфискација имовине, 2) имовинска мера безбедности одузимања предмета, 3) мера одузимања имовинске користи која је прибављена кривичним делом и 4) одузимање имовине проистекле из кривичног дела. Иако спада у најстарије врсте казни, новчану казну предвиђају сва савремена кривична законодавства, као и неки међународни документи сматрајући је адекватном санкцијом према учиниоцима имовинских кривичних дела. Управо о појму, обележјима, концепцији, садржини, карактеристикама, врстама, природи, изрицању и извршењу новчане казне говори овај рад.

Кључне речи: имовински криминалитет, имовинске мере, казне, новчана казна, закон, одговорност.

1. Уводна разматрања

У структури криминалитета у свим савременим државама преовладава имовински (економски, финансијски) криминалитет, како по броју извршених кривичних дела и њихових учинилаца, тако и по проузрокованим последицама, обиму и интензитету испољене тежине и опасности, рецидиву и другим обележјима. У сузбијању криминалитета свих облика и видова испољавања, па и имовинског криминалитета примењују се различите мере, средства и поступци од стране различитих друштвених (у првом реду државних) органа на свим друштвеним нивоима. Све те

* jovas@prafak.ni.ac.rs

различите мере се могу поделити на : а) превентивне и б) репресивне (принудне). По свом значају, природи, садржини, карактеристикама и дејству међу овим мерама се издвајају кривичне санкције.

Оне су по свом карактеру истовремено и репресивне и принудне. Наиме, оне се састоје у одузимању или ограничавању одређених слобода и права учиниоцу кривичног дела. Примењују се против и мимо његове воље на основу одлуке суда у складу са условима, на начин и по поступку који је одређен Кривичним закоником. Сврха је кривичних санкција вишеструко одређена. У првом реду, оне имају за циљ заштиту друштва (друштвених вредности) од свих облика криминалитета или, како је то одређено у члану 4, став 2 Кривичног законика (КЗ)¹ – сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством. У оквиру овако одређене сврхе, Кривични законик је посебно у члану 42 одредио сврху кажњавања као: 1) спречавање учиниоца да чини кривична дела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дела, 2) утицање на друге да не чине кривична дела и 3) изражавање друштвене осуде за кривично дело, јачање морала и учвршћивање обавезе поштовања закона (Чејовић, 2002: 433–435).

Када говоримо о сузбијању и спречавању имовинског криминалитета (који у структури укупног криминалитета заузима високо место), морамо да укажемо на неке његове основне карактеристике од којих зависи ефикасна и квалитетна борба против учинилаца ових дела. Као објект заштите код имовинских кривичних дела јавља се имовина другог (физичког или правног) лица или право на имовину. Та имовина се може јавити у облику покретне и непокретне имовине, али и као имовинска права и имовински интереси. Радња извршења се најчешће код ових дела јавља као чињење (позитивна, активна делатност) у виду одузимања, присвајања, прибављања. Она се предузима у намери да се себи или другом прибави противправна имовинска корист или да се другоме нанесе каква штета (Јовашевић, 2018: 113–134).

За поједина имовинска кривична дела Кривични законик одређује и посебан психички елемент испољен у виду побуде користољубља. Користољубље представља (Zlatarić, Damaška, 1966: 138) побуду која се састоји у безобзирном, егоистичком стремљењу да се постигне имовинска корист по сваку цену. Она се тако јавља као посебно субјективно, психичко обележје у облику намере (у смислу свесне и вољне управљености радње

---

1 „Службени гласник Републике Србије“, број: 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 и 94/16.

на остварење циља чија представа делује као унутрашњи покретач сваке људске делатности).

И коначно, као резултат предузете радње извршења код имовинских кривичних дела јавља се, с једне стране, проузроковање штете по имовину, имовинска права или интересе пасивног субјекта (физичког или правног лица), односно, с друге стране, исто толики или већи износ прибављене противправне имовинске користи на страни извршиоца дела или другог лица (Јовашевић, 2018: 118–122).

Прописивање, изрицање и извршење свих кривичних санкција има за приоритетни циљ заштиту друштвених добара и вредности од свих облика повређивања и угрожавања. У остварењу тога задатка надлежни органи кривичног правосуђа (Стојановић, 1991: 79–81) примењују одговарајуће врсте и мере кривичних санкција. У борби против имовинског криминалитета та се друштвена активност своди, у првом реду, на примену специфичних кривичноправних мера и средстава који треба да одговоре захтевима и потребама криминалне политике (или антикриминалне политике) савремене државе (друштва), односно да буду адекватан, ефикасан и законит одговор на све специфичности које ова врста криминалитета носи са собом (Јовашевић, Костић, 2012: 69–71).

У систему кривичноправних мера реаговања друштва на облике и видове испољавања имовинског криминалитета по свом значају, садржини, карактеру, дејству и природи нарочито се издвајају кривичне санкције: а) новчана казна и б) мера безбедности одузимања предмета који су употребљени или намењени за извршење кривичног дела, односно који су настали извршењем кривичног дела и в) две посебне кривичноправне мере *sui generis*: а) одузимање имовинске користи која је прибављена кривичним делом и б) одузимање имовине проистекле из кривичног дела (Turković et al., 2013: 60–65).

2. Новчана казна у кривичном праву Републике Србије

2.1. Појам, врсте и карактеристике новчане казне

Новчана казна (Horvatić, 2003: 168–174) представља имовинску казну која се историјски посматрано појавила веома рано и то у вези са системом композиције према коме је извршилац забрањеног, противправног дела плаћао одређену суму новца оштећеном или његовој породици као „накнаду за учињено злодело“ чиме се практично избегавала примена крвне освете. Данас новчана казна представља самосталну кривичну

санкцију имовинског карактера (Grozđanić, Škorić, Martinović, 2013: 178–181), која се састоји у обавези плаћања осуђеног лица одређеног новчаног износа у корист државе у одређеном року.

Она представља најчешће изричану кривичну санкцију у Републици Србији. Слична је ситуација и у другим земљама (Ђорђевић, Ђорђевић, 2016: 86–89). Ова је казна посебно погодна за лакша кривична дела (багателни криминалитет), али се њена примена практикује и на подручју „средњег“ криминалитета (Стојановић, 2000: 265). Изриче се најчешће нехатним, примарним и ситуационим делинквентима, па је у неким земљама њена примена толико раширена да је на подручју лакшег и средњег криминалитета у потпуности истиснула кратку казну лишења слободе. Осим у кривичном законодавству новчана казна представља и изузетно значајну санкцију која се изриче и учиниоцима других врста јавноправних деликата као што су: а) привредни преступи и б) прекршаји, и то без обзира да ли се као учинилац ових дела јавља физичко лице, правно лице, одговорно лице у правном лицу, или предузетник. Као кривична санкција она се може изрећи учиниоцу скривљеног кривичног дела и то као главна и као споредна казна. Шта више, она се може и кумулативно изрећи уз казну лишења слободе, наравно, под условима предвиђеним у Кривичном закону.

Новчана казна је имовинска казна којом се за извршиоца кривичног дела утврђује обавеза да у одређеном року уплати пресудом одређени новчани износ у корист државе под претњом да у случају неиспуњења те обавезе ова казна може бити замењена казном затвора или казном рада у јавном интересу (Мрвић Петровић, 2005: 149–150). Изрицањем новчане казне између учиниоца кривичног дела и друштва-државе ствара се облигациони однос у коме се држава појављује као поверилац, а учинилац дела као дужник. Новчана казна се може изрећи као главна и као споредна казна – члан 44, став 2 КЗ (Lazarević, Vučković, Vučković, 2004: 110–111). Као главна казна она се може изрећи када је у кривичном закон(ик)у одређена алтернативно са казном затвора. За кривична дела која су учињена из користољубља, новчана казна као споредна казна се може изрећи и када није изричито прописана законом, или када је законом прописано да ће се учинилац казнити затвором или новчаном казном, а суд као главну казну изрекне казну затвора (члан 48 КЗ). Кривични законик предвиђа два облика (форме) новчане казне: а) новчану казну у дневним износима и б) новчану казну у одређеном (фиксном) износу.

Лице коме је изречена новчана казна подлеже законској рехабилитацији (члан 98 КЗ), па му се под условима: а) да пре ове осуде није било осуђивано

(или се сматра неосуђиваним) и б) да у року од три године од дана извршене, застареле или опроштене казне не учини ново кривично дело даје законска рехабилитација. На новчану казну се примењује и институт застарелости њеног извршења (као општи основ гашења права државе на примену казне). Тако се ова казна не може више извршити према члану 105 КЗ ако је протекао рок од две године од правноснажности пресуде којом се казна изречена. Друга два основа гашења права државе на кажњавање – амнестија (члан 109 КЗ), односно помиловање (члан 110 КЗ) такође могу да обухвате за одређена лица потпуно или делимично ослобођење од извршења изречене сваке казне (па и новчане казне), односно замену изречене казне блажом казном. И коначно, према лицу коме је изречена новчана казна (члан 94 КЗ) не могу да наступе никакве законом предвиђене правне последице осуде (Бабић, Марковић, 2008: 394–397).

2.2. Изрицање и извршење новчане казне

Приликом одмеравања новчане казне (Novoselec, 2004: 362–370) суд је дужан да узме у обзир све олакшавајуће и отежавајуће околности које су везане за кривично дело и личност учиниоца кривичног дела (предвиђене у члану 54 КЗ), али и околности везане за његово имовинско стање. Наиме, суд треба да процени укупну имовинску снагу учиниоца кривичног дела – његову имовину, имовинске приходе, али и имовинске расходе – обавезе. Но, домаћа је пракса забележила и случајеве кумулативног изрицања новчане казне уз условну осуду (као посебну врсту адмонитивних кривичних санкција). Када се оптуженом изрекне условна осуда којом се утврђује казна затвора, а уједно изрекне и новчана казна као споредна казна, не може се уз условну осуду поставити услов да осуђени плати споредну казну².

Код изрицања новчане казне треба указати и на одредбу члана 63 КЗ. Наиме, према овом законском решењу у новчану казну се обавезно урачунава и време које је учинилац кривичног дела провео у притвору, као и свако друго лишење слободе у вези са кривичним делом. Овакво решење се оправдава разлозима правичности. На исти начин се у изречену новчану казну урачунава и затвор или новчана казна коју је осуђени издржао, односно платио за извршени привредни преступ, прекршај или дисциплински преступ под условом да кривично дело за које је ова имовинска казна изречена обухвата својим обележјима и обележја привредног преступа и прекршаја, односно дисциплинског преступа. При оваквом урачунавању

---

2 Пресуда Врховног суда Србије Кж. 1258/82 од 19. 4. 1983. године.

изједначава се дан притвора, дан лишења слободе, дан затвора и 1.000 динара новчане казне.

У вези са урачунавањем новчане казне која је изречена за привредни преступ или прекршај у новчану казну која је учиниоцу кривичног дела изречена под условом постојања објективног и субјективног идентитета треба указати и на одговарајућа решења присутна у нашој судској пракси. Ако је окривљеном за радње које садрже обележја кривичног дела и прекршаја изречена за кривично дело казна затвора и новчана казна, а за прекршај новчана казна, онда му треба изречену новчану казну за прекршај урачунати у изречену новчану казну за кривично дело без обзира што му је та казна изречена као споредна. Међутим, ако је та казна већа од новчане казне изречене за кривично дело, и тада одговарајући део казне треба урачунати у новчану казну, а остатак у казну затвора. Када суд учиниоца огласи кривим и изрекне му новчану казну за учињено кривично дело, а у ту казну му не урачуна новчану казну за учињени прекршај чија су обележја обухваћена радњом извршења за коју је оглашен кривим и осуђен на новчану казну, то не представља битну повреду кривичног закона јер се може донети посебно решење о урачунавању казне³.

На овом месту ћемо указати и на специфичну ситуацију која настаје приликом одмеравања казне за кривична дела извршена у стицају. Наиме, у оваквој ситуацији може се десити да суд истовремено кумулативно изрекне и казну затвора (као редовну врсту казне) и новчану казну. У случају да осуђени није у могућности да добровољно плати одмерени износ новчане казне у целисти или делимично, а није могуће принудно извршење исте, суд може и у овом случају да ненаплаћени део новчане казне замени казном затвора. То значи да у овом случају осуђени истовремено треба да издржи две казне затвора које се настављају једна на другу, али које су по својој природи и карактеристикама ипак различите (Чејовић, 1985: 273–274).

Када суд дође до уверења да је учиниоцу кривичног дела који је крив за учињено дело оправдано и правично изрећи новчану казну, он је у пресуди одмерава на један од два законом предвиђена начина: а) у дневном износу или б) у тачно одређеном (фиксном) износу (Selinšek, 2007: 264–268). При томе је суд дужан да одреди и рок (време) њеног плаћања. Овај рок не може да буде краћи од 15 дана ни дужи од три месеца. Овај рок плаћања суд ће одредити према конкретним околностима случаја, а првенствено у складу са имовинским могућностима осуђеног лица. Имајући у виду ове околности суд може у оправданим случајевима дозволити и оброчну отплату новчане казне (плаћање у ратама), с тим што је тада дужан да одреди број рата,

---

3 Пресуда Врховног суда Србије Кж. 53/96 од 19. 12. 1996. године.

висину појединих рата и време исплате које не може да буде дуже од једне године (члан 51 КЗ). Сви рокови које суд одреди за плаћање изречене новчане казне рачунају се од дана правноснажности првостепене пресуде ако жалба није изјављена, односно од дана достављања правноснажне пресуде жалбеног суда осуђеном (група аутора, 1995: 200–201).

Ако осуђено лице не плати новчану казну у одређеном року, суд ће је заменити казном затвора (суплеторни затвор) или казном рада у јавном интересу. У првом случају ће суд за сваких започетих 1.000 динара одредити један дан затвора, с тим да овако изречена казна затвора не може да буде дужа од шест месеци. Од овог ограничења закон предвиђа изузетак у случају да је изречена новчана казна у износу већем од 700.000 динара, када замењена казна затвора не може да буде дужа од једне године. Више закон не предвиђа могућност принудне наплате новчане казне (Pavišić, Grozdanić, Veić, 2007: 212–217), већ се она аутоматски замењује казном затвора или казном рада у јавном интересу. Уколико осуђено лице плати део новчане казне, тада суд остатак казне сразмерно замењује казном затвора а, ако пак осуђени исплати остатак новчане казне, извршење казне затвора се обуставља. Но, исто тако је закон предвидео могућност да се неплаћена новчана казна (Симић, Трешњев, 2010: 51–52) може уместо казном затвора заменити и казном рада у јавном интересу и то тако што ће за сваких започетих 1.000 динара новчане казне одредити осам часова рада у јавном интересу, с тим да овако одређени рад не може бити дужи од триста шездесет часова. После смрти осуђеног лица, новчана казна се не извршава.

Када се истовремено наплаћују трошкови кривичног поступка и новчана казна, онда наплата трошкова има првенство. У случају да се због извршене новчане казне имовина осуђеног смањи у толиком обиму да се не може остварити имовинскоправни захтев оштећеног (одштетни захтев), тај се захтев онда наплаћује из новчане казне, али највише до висине казне. На овом месту треба указати и на чињеницу да се сходно одредбама Закона о извршењу кривичних санкција (чл.187–193)⁴ на идентичан начин извршава и новчана казна која је изречена за привредни преступ и прекршај: правном лицу, предузетнику, одговорном лицу у правном лицу или физичком лицу. На тај начин је материја извршења кривичних санкција у нашој земљи уређена на јединствени начин, по јединственим начелима и поступку који у потпуности гарантује законитост, једнакост свих пред законом и правичност.

---

4 „Службени гласник Републике Србије“, број: 55/14.

Поред Кривичног законика, у Републици Србији могућност примене новчане казне за учињено кривично дело предвиђа и Закон о одговорности правних лица за кривична дела⁵. Наиме, правном лицу као учиниоцу кривичног дела се може изрећи новчана казна у распону од 100.000 до 500.000.000 динара (члан 14). При одмеравању износа новчане казне у сваком конкретном случају суд узима у обзир следеће околности: а) границе законом прописане казне за учињено кривично дело, б) сврху кажњавања и в) олакшавајуће и отежавајуће околности: степен одговорности правног лица за учињено дело, величину правног лица, положај и број одговорних лица у правном лицу која су учинила кривично дело, мере које је правно лице предузело у циљу спречавања и откривања кривичног дела и мере које је правно лице предузело након учињеног кривичног дела према одговорном лицу (члан 15).

2.3. Новчана казна у дневним износима

Новчана казна у дневним износима⁶ – нем. Tagesbusse или енг. Day-fine или penal sum in daily amounts (члан 49 КЗ) први је облик (форма) новчане казне. Ову казну познају многа инострана кривична законодавства, иако судска пракса на њу гледа са извесном дозом подозрења⁷. На овај начин се новчана казна одмерава у две фазе: а) прво се утврђује број дневних износа и б) затим се утврђује висина једног дневног износа у новцу. До износа новчане

5 „Службени гласник Републике Србије“, број: 97/08.

6 Још у припреми, а нарочито после доношења Кривичног законика, у правној теорији су заступана гледишта да нема разлога за „брзоплето пресликавање“ система који се већ деценијама примењује у скандинавским земљама где је прецизно разрађен систем утврђивања имовног стања учиниоца кривичног дела. Сматра се, наиме, да за ову врсту новчане казне још увек не постоје услови у нашој земљи, нити је неопходно на брзину увести овај облик новчане казне, а посебно не као основни, редовни начин њеног изрицања. Стога се предлаже, ако је већ законодавац усвојио овакво решење, да је требало одложити његову примену за одређено време (што иначе није непознато нашем законодавцу) како би се испитали и обезбедили неопходни услови да оно „не остане мртво слово на папиру“.

7 Бројни су инострани аутори који истичу да судска пракса није прихватила у потпуности примену новчане казне у дневним износима из следећих разлога: 1) ова је казна уведена у време када је у многим земљама дошло до великих друштвених промена које нису мимоишле ни правосудни систем где је велики број судија напустио правосудје, а то није погодвало примени новина у кривичном поступку, 2) број незапослених се стално повећава, 3) међу учиниоцима кривичних дела преовладавају лица из нижих социјалних слојева што свакако са незапосленошћу у великом обиму и промењеном социјалном статусу не погодује овој врсти новчане казне, 4) проблеми техничке природе отежавају њено израчунавање и 5) неинформисаност судија у погледу садржине и дејства ове казне утичу на недовољну примену ове новчане казне.

казне суд долази множењем утврђеног броја дневних износа са вредношћу једног дневног износа у новцу. Број дневних износа се креће од десет до триста шездесет, при чему суд одређује број дневних износа имајући у виду олакшавајуће и отежавајуће околности извршеног кривичног дела (објективне околности) и карактеристике личности његовог учиниоца (субјективне околности), имајући у виду сврху кажњавања (одређену у члану 42 КЗ). У другој фази висина једног дневног износа новчане казне се утврђује тако што се разлика између прихода и нужних расхода учиниоца кривичног дела у протеклој календарској години подели са бројем дана у години. Један дневни износ новчане казне не може бити мањи од 500 динара, нити већи од 50.000 динара.

У циљу утврђивања висине дневног износа новчане казне суд може да захтева податке од банака или других финансијских установа, државних органа и правних лица који су дужни да доставе тражене податке, при чему се не могу позивати на заштиту пословне или друге тајне. Уколико се не могу на овај начин прибавити тражени веродостојни подаци о приходима и расходима учиниоца кривичног дела или уколико он не остварује никакав приход, али је власник имовине или је носилац имовинских права, суд ће на основу расположивих података по слободној процени утврдити висину једног дневног износа новчане казне. Комбинацијом ове две фазе се индивидуализира коначан износ новчане казне који се изриче у донетој пресуди.

При томе је Кривични законик поставио правила (ограничења) за утврђивање висине дневних износа новчане казне у оквиру следећих распона: 1) до шездесет дневних износа за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до три месеца, 2) од тридесет до сто двадесет дневних износа за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до шест месеци, 3) од шездесет до осамдесет дневних износа за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до једне године, 4) од сто двадесет до двеста четрдесет дневних износа за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до две године, 5) најмање сто осамдесет дневних износа за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до три године и 6) у оквиру прописаног броја дневних износа за кривична дела за која је као једина казна прописана новчана казна.

Новчану казну у дневним износима предвиђа и ново кривично законодавство свих земаља бивше СФР Југославије: Босна и Херцеговина (члан 46 КЗ БиХ)⁸ од пет до 360 дневних износа, при чему се висина дневног

---

8 „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, број : 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15 и 35/18.

износа креће од 1/60 до 1/3 задње званично објављене просечне месечне нето плате запослених у БиХ; Црна Гора (члан 40 КЗ)⁹ од десет до 360 дана новчане казне, при чему висина једног дана новчане казне може да износи од десет до 1.000 евра; Македонија (члан 38 КЗ)¹⁰ од пет до 360 дневних износа, при чему вредност једног дневног износа може да се креће од једног до 5.000 евра у денарској противвредности; Словенија (члан 47)¹¹ од 30 до 360 дневних износа, односно до 500 дневних износа за кривична дела из користољубља, при чему висина једног дневног износа може да износи најмање 1/30 последње званично објављене просечне месечне нето плате запослених лица у Републици и Хрватска (члан 42 КЗ)¹² од 30 до 360 дневних износа, односно до 500 дневних износа за кривична дела из користољубља, при чему висина једног дневног износа може да се креће од 20 до 10.000 куна.

2.4. Новчана казна у одређеном износу

Новчана казна у одређеном износу – енг. *penal sum in the determined amount* или итал. *pena pecuniaria fissa* (члан 50 КЗ) други је облик, форма новчане казне који суд може изрећи у два случаја: а) ако није могуће утврдити висину дневног износа новчане казне ни на основу слободне процене суда и б) ако би прибављање података о приходима и нужним расходима учиниоца кривичног дела знатно продужило трајање кривичног поступка¹³. У овом случају се новчана казна изриче у одређеном (фиксном) износу у оквиру најмање и највеће мере прописане новчане казне, односно у распону од 10.000 до 1.000.000 динара. Од овог општег максимума новчане казне постоји изузетак – када закон предвиђа општи максимум до 10.000.000 динара ако се ради о извршењу кривичног дела из користољубља.

Код изрицања новчане казне у одређеном износу Кривични законик је поставио одређена ограничења до следећих износа: 1) до 100.000 динара за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до три месеца, 2) од 20.000 до 200.000 динара за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до шест месеци, 3) од 30.000 до 300.000 динара за кривична

9 „Službeni list Crne Gore“, број : 70/03, 47/06, 40/08, 25/10, 32/11, 40/13, 14/15, 42/15, 58/15, 44/17 и 49/18.

10 “Службен весник на Република Македонија”, број : 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 7/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 41/14, 115/14 и 132/14.

11 „Uradni list Republike Slovenije“, број: 55/08, 66/08, 39/09, 91/11, 50/12, 54/15, 6/16 и 38/16.

12 „Narodne novine Republike Hrvatske“, број : 125/11, 144/12, 56/15, 61/15 и 101/17.

13 Пресуда Врховног суда Србије, Кж. 861/2006 од 25. 5. 2006. године.

дела за која се може изрећи казна затвора до једне године, 4) од 50.000 до 500.000 динара за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до две године, 5) најмање 100.000 динара за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до три године и 6) у оквиру прописаног износа за кривично дело за које је као једина казна прописана новчана казна.

Новчану казну у одређеном износу предвиђа и кривично законодавство појединих земаља бивше СФР Југославије: Босна и Херцеговина (члан 46, став 3 КЗ) у распону од 500 до 100.000 КМ, односно до 1.000.000 КМ за кривично дело које је учињено из користољубља; Црна Гора (члан 39 КЗ) у распону од 200 до 20.000 евра, односно до 100.000 евра за кривична дела учињена из користољубља; док Македонија, Словенија и Хрватска више не предвиђају овај облик новчане казне.

3. Новчана казна за привредне преступе у Републици Србији

Поред кривичних дела, у Републици постоје још две врсте казних дела. То су: а) привредни преступи и б) прекршаји. Стога је потребно да укажемо и на карактеристике новчане казне која се примењује према учиниоцима ових деликата.

Према Закону о привредним преступима (ЗПП),¹⁴ привредни преступ (Јовашевић, 2001: 34–36) као врста казног деликта у смислу члана 2 представља друштвено штетну повреду прописа о привредном или финансијском пословању која је проузроковала или је могла проузроковати теже последице и која је прописом надлежног органа одређена као привредни преступ. Учиниоцима ових деликата се изричу привреднопреступне или привредноказнене санкције (Вуклијаš, 1960: 189–194). То су законом одређене мере друштвеног реаговања против правног лица и његовог одговорног лица као учиниоца привредног преступа које примењују државни органи у циљу заштите привредног и финансијског пословања државе.

Закон о привредним преступима предвиђа више врста санкција (Јовашевић, 2000: 78–82) које се могу изрећи учиниоцима привредних преступа. То су (Врховшек, 1982: 178–183): а) новчана казна (чл. 17–19), б) условна осуда (члан 27) и в) заштитне мере (чл. 28–35).

Закон о привредним преступима познаје само једну врсту казне (Новаковић, 1976: 98–103). То је новчана казна (члан 17). Новчана казна је имовинска казна предвиђена за све учиниоце привредних преступа. Састоји се у обавези кажњеног лица да у одређеном року уплати у пресуди одређени

---

14 „Службени лист СФРЈ“, број: 4/77, 36/77, 14/85, 74/87, 57/89 и 3/90.

новчани износ у корист државе. Новчана казна се може прописати на два начина. То су: а) у фиксном (одређеном) износу и б) у пропорционалном односу.

Законом или уредбом владе се према члану 18 Закона о привредним преступима може прописати новчана казна за правно лице у износу од 10.000 до 3.000.000 динара. За одговорно лице у правном лицу новчана казна се пак може прописати у распону од 2.000 до 200.000 динара. Но, висина новчане казне за правно лице као учиниоца привредног преступа се може прописати и у сразмери (пропорционално) са висином причињене штете, неизвршене обавезе или вредности робе или друге ствари која је предмет привредног преступа с тим да овако одређена новчана казна не може да пређе износ од двадесетоструког износа висине причињене штете, неизвршене обавезе или вредности робе или друге ствари.

Приликом одмеравања износа новчане казне правном лицу као учиниоцу привредног преступа суд је дужан да узме у обзир следеће околности (члан 20): 1) границе прописане казне за учињени или покушани привредни преступ у пропису и 2) олакшавајуће и отежавајуће околности које укључују, али се не ограничавају само на: а) тежину учињеног привредног преступа, б) последице које су наступиле или су могле да наступе, в) околности под којима је привредни преступ учињен и г) економску снагу правног лица. Када се ради о одмеравању новчане казне одговорном лицу у правном лицу тада је закон упутио на примену одредаба о одмеравању казне физичком лицу као учиниоцу кривичног дела, па је суд дужан да узме у обзир: а) границе законом прописане казне за конкретно кривично дело, б) олакшавајуће и отежавајуће околности и в) сврху примене казне.

4. Новчана казна за прекршаје у Републици Србији

Према Закону о прекршајима (ЗОП)¹⁵ (члан 2) прекршај је противправно дело које је законом или другим прописом надлежног органа одређено као прекршај и за које је прописана прекршајна санкција. Прекршајне санкције су законом одређене мере друштвеног реаговања против учиниоца прекршаја које примењују државни органи у циљу заштите друштва, односно његових добара и вредности (Јовановић, Јелачић, 1997: 117-121). Ове санкције имају сврху одређену чланом 5 ЗОП, а то је да грађани поштују правни систем и да се убудуће не чине прекршаји. Домаће прекршајно право предвиђа више врста прекршајних санкција (Јовашевић, Миладиновић, 2018: 89–90): а) казне, б) казни поени, в) опомена, г) заштитне мере и д) васпитне мере. Међу овим санкцијама

---

15 „Службени гласник Републике Србије“, број: 65/13, 13/16 и 98/16.

се по значају, природи и садржини издвајају казне, а међу њима новчана казна. Новчана казна се може прописати на два начина и то у: а) фиксном (одређеном) износу и б) сразмери, односно у проценту са проузрокованом последицом прекршаја.

Законом или уредбом се може прописати новчана казна у следећим распонима (члан 39 ЗОП): 1) од 5.000 до 150.000 динара за физичко лице или одговорно лице у правном лицу, 2) од 50.000 до 2.000.000 динара за правно лице и 3) од 10.000 до 500.000 динара за предузетника (Јовановић, Јелачић, 1997: 212–214). Одлукама скупштине аутономне покрајине, скупштине општине, скупштине града Београда, односно скупштине града могу се прописати новчане казне од минималног износа до половине највишег износа прописаног распона новчане казне. Изузетно се новчана казна може прописати у фиксном износу за физичко лице и одговорно лице од 1.000 до 10.000 динара, за предузетника од 5.000 до 50.000 динара, а за правно лице у износу од 10.000 до 100.000 динара. Овако изречена новчана казна се плаћа у року од 15 дана.

Изузетно од наведених распона, закон је предвидео виши износ општег максимума новчане казне за прекршаје у области јавних прихода, јавног информисања, царинског, спољнотрговинског и девизног пословања, животне средине, промета роба и услуга и промета хартијама од вредности у сразмери са висином причињене штете или неизвршене обавезе, вредности робе или друге ствари која је предмет прекршаја, али до двадесетоструког износа тих вредности с тим да не пређе петоструки износ највећих новчаних казни које се могу изрећи према закону.

5. Новчана казна у упоредном законодавству

У савременом кривичном законодавству у примени су различити системи за прописивање и одмеравање новчане казне учиниоцу кривичног дела.

5.1. Право балтичких држава

Специфична решења у погледу одређивања новчане казне садрже нова законодавства балтичких држава : Естоније, Летоније (Латвије) и Литваније.

Кривични законик Естоније¹⁶ из 1992. године са новелама до 2001. године (Запевалов, Манцев, 2001: 7–10) у члану 28 предвиђа новчану казну као главну или споредну казну и то новчану казну у дневним износима. Она се

---

16 Karistusseadustik (Luhend Kar S) RT I 2001, 61, 364, (dated 6. June 2001)..... RT I 2017, 30, 3 (dated 13. Decembre 2017).

може изрећи у распону од 30 до 500 дневних износа. Законом је одређено да се висина једног дневног износа новчане казне у новцу одређује у сразмери са просечним дневним приходом осуђеног лица, при чему тај износ не може да буде нижи од 50 кроноса (новчана јединица у Естонији). Просечан дневни приход осуђеног лица се израчунава на основу прихода које је он остваривао у години пре отпочињања кривичног поступка а, ако су ти подаци непознати или их није могуће утврдити на други релевантан начин, као основа за ово израчунавање се узимају подаци за осуђено лице из претходне календарске године. Закоником је даље предвиђена и могућност плаћања новчане казне у ратама (ставкама) ако суд на основу захтева осуђеног лица нађе да је то оправдано. При томе суд цени његову породичну ситуацију и професионалне обавезе. У том случају суд је дужан да одреди висину месечне рате и рок њеног плаћања који не може да траје дуже од годину дана.

Неплаћена новчана казна (у целости или делимично) може се заменити казном затвора и то тако што се неплаћена три дневна износа новчане казне замењују једним даном затвора (члан 43, став 4 КЗ), с тим да тако изречена казна затвора (суплеторни затвор) не може да траје краће од десет дана. Интересантно је решење естонског законодавца према коме се новчана казна може изрећи и малолетном учиниоцу кривичног дела (што је изузетак од правила да се према овој категорији учинилаца кривичних дела примењују посебне врсте кривичних санкција – васпитне мере, а не казне). Претпоставка за ову изузетну законску могућност јесте да малолетник има сопствене приходе. У том случају му се може изрећи новчана казна у дневним износима у распону од 30 до 250 дневних износа. За правно лице је прописана могућност изрицања само новчане казне у фиксном (одређеном) износу у распону од 50.000 до 250.000.000 кроноса.

Кривични законик Летоније¹⁷ из 1998. године са новелама до 2001. године (Lukashov, Sarkisova, 2001: 15–19) у члану 41 предвиђа новчану казну као главну или споредну (допунску) казну. Ову казну може да изрекне суд, али и јавни тужилац (што у правној теорији са оправданим разлозима критикују будући да казне могу изрицати само судски органи после законито спроведеног кривичног поступка, а не и органи кривичног гоњења које представља јавни тужилац). При изрицању новчане казне као главне казне суд примењује мешовити систем. Наиме, законодавац је поставио два правила за одмеравање новчане казне у сваком конкретном случају. Прво се примењује систем дневних износа. Тако се ова казна може изрећи у распону од три до двеста минималних месечних плата у Републици. И друго, при изрицању новчане казне у сваком конкретном

---

17 Krimallikums, Latvian Vestnesis No. 199/200 – 1998.....No. 61/4867 – 2013.

случају суд примењује њено пропорционално одмеравање. Наиме, висину новчане казне одређује судско веће у сразмери са: а) тежином извршеног кривичног дела (природа дела; врста, интензитет и обим проузроковане последице; значај објекта напада; начин и средство извршења дела; степен кривице учиниоца и др.) и б) економском ситуацијом учиниоца кривичног дела (која зависи од висине прихода учиниоца и чланова његове породице, али и висине њихових расхода). Када новчану казну као главну казну изриче јавни тужилац, она не може да буде у већем износу од половине максималног износа новчане казне који је одређен у посебном делу Кривичног законика код појединих кривичних дела.

Уколико се ради о изрицању новчане казне као споредне казне, законодавац је одредио да се она може изрећи у распону од три до сто минималних месечних плата у Летонији. Но, суд или јавни тужилац могу у оправданим случајевима да дозволе осуђеном лицу плаћање новчане казне у ратама, али најдуже до једне године. У том случају се одређује висина, рок и начин плаћања сваке поједине рате. Ако осуђено лице у потпуности или делимично не плати изречену новчану казну, она се може заменити казном затвора из члана 39 КЗ (краткотрајно затварање осуђеног лица на време од три дана до шест месеци) и то само под условом да неплаћени износ новчане казне не прелази тридесет минималних месечних плата. У том случају се једна минимална месечна плата замењује са четири дана затвора (суплаторни затвор) који не може да траје дуже од три месеца. Уколико је изречена новчана казна неплаћена у износу који је већи од тридесет минималних месечних плата, тада се она замењује казном лишења слободe из члана 38 КЗ (лишење слободe у трајању од шест месеци до петнаест година), и то тако што се једна минимална месечна плата замењује са четири дана лишења слободe, при чему ова казна не може такође да траје дуже од годину дана. И законодавац у Летонији предвиђа могућност изрицања новчане казне према малолетном учиниоцу кривичног дела (члана 65, став 4) под условом да он поседује сопствене приходе. Овом лицу се новчана казна може изрећи у распону од једне до педесет минималних месечних плата у Републици.

Кривични законик Републике Литваније¹⁸ из 2003. године (Богдашич, 2003: 1–2) познаје два вида новчане казне: а) новчана казна за физичка лица (члан 47) и б) новчана казна за правна лица (члан 43). И законодавац у Литванији познаје новчану казну у просечним личним дохоцима. То је варијанта система одмеравања новчане казне који је близак начину одмеравања казне у Летонији (где се изриче новчана казна у минималним месечним платама запослених у Републици). То значи да се учиниоцу

---

18 Criminal Code, No. VIII-1968.....No.XII-1649.

кривичног дела изриче новчана казна у распону од једног до максималног износа просечног личног дохотка у Литванији према званичним статистичким подацима у протеклој календарској години. За разлику од тачно одређеног минимума ове врсте казне, Законик на различите начине одређује општи максимум ове врсте казне зависно од врсте, тежине и природе учињеног кривичног дела. Та подела кривичних дела је уређена чланом 11 – врсте кривичних дела. Тако се за преступ може изрећи новчана казна у висини до педесет минималних износа просечних личних доходака, за лакше кривично дело до стотину минималних износа просечних личних доходака, за мање тешко кривично дело до две стотине минималних износа просечних личних доходака и за нарочито тешко кривично дело до три стотине минималних износа просечних личних доходака.

На крају је законодавац одредио да се у случају извршења нехатног кривичног дела било које врсте, природе и тежине, новчана казна може изрећи само до максималног износа до 75 минималних износа просечних личних доходака. Правном лицу као учиниоцу кривичног дела се у смислу члана 43 КЗ може изрећи новчана казна у износу до 10.000 минималних износа просечних личних доходака (што представља интересантно решење будући да највећи број савремених кривичних законодавстава за правна лица прописује новчану казну у фиксном – одређеном износу, а не у систему минималних износа просечних личних доходака). У случају да осуђено физичко лице не плати изречену новчану казну у целисти или делимично, будући да нема средстава (дакле, из оправданих разлога, ако је незапослено, нема приходе или има недовољно прихода или нередовне приходе и сл.), тада се неплаћена новчана казна замењује казном рада у општем интересу (који у смислу члана 46 може да траје од 10 до 40 часова за време од једног месеца до годину дана). Но, ако осуђено лице избегава да плати изречену новчану казну, она се замењује казном краткотрајног затвора – *агест* (члан 49) који може да траје најдуже колико је прописано за одређену врсту учињеног кривичног дела.

5.2. Право источноевропских држава

Од источноевропских држава анализираћемо примену новчане казне у законодавству: Белорусије, Бугарске, Руске федерације и Украјине.

Кривични законик Републике Белорусије из 2001. године¹⁹ у члану 50 прописује новчану казну чија висина зависи од: а) карактера и степена опасности учињеног кривичног дела и б) имовинског стања учиниоца. Она се изриче у распону од тридесет до 1.000 основних стопа чији се

---

19 Criminal Code of the Republic of Belarus, Official text, Minsk, 2001.

износ утврђује у време изрицања пресуде. Ненаплаћена новчана казна се замењује казном рада у јавном интересу. Интересантно је решење према коме се новчана казна може изрећи и малолетном учиниоцу кривичног дела ако има своју имовину. У том случају висина новчане казне се одређује у распону од 20 до 100 основних стопа.

Кривични законик Републике Бугарске²⁰ из 1968. године са новелама до 2017. године²¹ у члану 47 предвиђа новчану казну (глобу). Она се изриче у одређеном износу, при чему се наводи само општи минимум од сто лева. При изрицању казне у сваком конкретном случају се узимају у обзир следеће околности: степен друштвене опасности кривичног дела, мотиви учиниоца и друге олакшавајуће и отежавајуће околности, при чему закон не наводи у чему се оне састоје, као и имовинско стање (приходи, расходи и породичне обавезе) осуђеног лица. Специфично је решење које допушта извршење правоснажно изречене новчане казне и после смрти осуђеног лица (што је реткост у кривичном праву које сматра да је казна личног карактера, па се гаси смрћу осуђеног лица).

Кривични законик Руске Федерације из 1996. године са новелама до 2014. године у члану 46 предвиђа новчану казну која се може изрећи као главна и као споредна казна у складу са системом просечних личних доходака у држави, федералној јединици или административној територијалној јединици, односно у зависности од просечног личног дохотка осуђеног лица. Она се може изрећи на два начина: а) у одређеном износу од 5.000 до милион рубаља и б) у зависности од просечног износа дохотка – зараде или другог прихода осуђеног лица у периоду од две седмице до пет година или у зависности од висине противправно прибављене имовинске користи или примљеног мита. Висину новчане казне суд одређује на основу: тежине учињеног кривичног дела, имовинског стања осуђеног лица и његове породице, висине зараде и других прихода осуђеног лица (Рапог, 2008: 315–317).

Ако се ради о учиниоцу тешког или нарочито тешког кривичног дела, тада се новчана казна може изрећи у износу од 500.000 рубаља или у зависности од висине зараде или другог прихода осуђеног лица које је остварио у периоду од три године. У случају пропорционалног одмеравања новчане казне тада се њена висина одређује до стоструког износа вредности остварене противправне имовинске користи, али се може кретати у распону од 250.000 до 5.000.000 рубаља. Изречена новчана казна се може платити и у ратама, при чему тај рок не може бити дужи од пет година од

---

20 State Gazette No. 26/1968.....No.85/2017.

21 Сборник наказатељни закони, Наказателен кодекс, Софија: Софи-Р, 2010, 24–25.

дана правноснажности судске одлуке (Рарог, Есаков, Чучаев, Степалин, 2007: 143–145).

И малолетном учиниоцу кривичног дела (члан 88) може се изрећи новчана казна ако поседује имовину или друге приходе (зараду) када се њена висина креће у распону од 1.000 до 50.000 рубаља или у зависности од просечне зараде или других прихода малолетника које је остварио у периоду од две седмице до шест месеци. Но, овако изречена новчана казна малолетнику се може наплатити и од његових родитеља или законских заступника.

Кривични законик Републике Украјине²² из 2003. године у члану 53 предвиђа новчану казну као главну или споредну казну. Она се изриче у распону од четири до 1.000 минималних неопорезивих личних доходака у Републици. Њена висина у сваком конкретном случају зависи од: а) тежине учињеног кривичног дела и б) имовинског стања учиниоца. У случају њеног неоправданог плаћања у целости или делимично, суд је замењује казном рада у јавном (општем) интересу тако што се један минимални лични доходак замењује са десет часова рада, односно са казном поправног рада где се четири минимална лична дохотка замењују са месец дана поправног рада који не може да траје дуже од две године. И овај законик дозвољава могућност изрицања новчане казне малолетном учиниоцу кривичног дела који има сопствене приходе, личне финансије или имовину у ком случају се ова казна може изрећи до износа од 500 минималних неопорезивих личних доходака.

5.3. Право јужноевропских држава

Од јужноевропских држава анализираћемо примену новчане казне у законодавству: Грчке, Италије и Шпаније.

Кривични законик Грчке (Lolis, Mangakis, 1973: 56) у члану 57 прописује: а) новчану казну у одређеном износу. Она се може изрећи за злочин у распону од 50.000 до пет милиона драхми и б) глобу која се изриче за преступ у износу од 10.000 до 200.000 драхми. При одређивању висине новчане казне учиниоцу конкретног кривичног дела суд узима у обзир имовинско стање учиниоца и обавезе које има према члановима породице које издржава.

---

22 Криминалниј кодекс Украјине, Официјне виданија, Верховна рада Украјине, Киев: Парламентске видаництво, 2003, 16.

Кривични законик Италије²³ из 1930. са новелама до 2009. године²⁴ према учиниоцима злочина и преступа прописује новчану казну. Она се јавља у два облика и то: а) у фиксном износу и б) пропорционално са вредношћу учињеног кривичног дела. Према одредби члана 24 новчана казна се учиниоцу злочина изриче у распону од 50 до 50.000 евра, а учиниоцу преступа од 20 до 10.000 евра. У члану 27 прописано је пропорционално изрицање новчане казне зависно од висине противправно прибављене имовинске користи или проузроковане штете учињеним кривичним делом. У оправданим случајевима, када то економске прилике осуђеног лица захтевају, новчана казна се може изрећи у ратама и то од три до 30 месечних рата, при чему минимални износ једне рате може да износи 15 евра. У случају неоправданог неплаћања новчане казне закон прописује могућност њене замене казном затвора и то тако што се 250 евра замењује са једним даном затвора.

Кривични законик Шпаније из 1995. године (Кузњецова, Решетникова, 1998: 26) у члану 50 предвиђа новчану казну која се јавља у два облика. Први облик новчане казне се изриче у дневном износу од десет дана до две године, односно до пет година за правна лица као учиниоце кривичних дела. Висина једног дневног износа може да се креће од два до 400 евра, односно од 30 до 5.000 евра за правно лице. При одређивању висине једног дневног износа новчане казне суд узима у обзир финансијско стање осуђеног лица, његове приходе и породичне обавезе, као и друге околности које се односе на личност учиниоца. У оправданим случајевима суд може дозволити и плаћање новчане казне у ратама и то најдуже до две године од дана правноснажности пресуде. Други облик новчане казне је прописан у члану 52 – пропорционална новчана казна. У законом прописаним случајевима новчана казна се може изрећи у пропорцији (сразмери) са висином штете, вредношћу кривичног дела или добити која је стечена кривичним делом.

5.4. Право средњоевропских држава

Од средњоевропских држава анализираћемо примену новчане казне у законодавству: Аустрије, Немачке, Француске и Швајцарске.

Кривични законик Аустрије из 1974. са новелама до 2004. године²⁵ у члану 19 прописује новчану казну у дневним износима (стопама) од најмање два дневна износа без одређења њеног максимума (Triffterer, 1994: 117).

---

23 Legge 10. Ottobre 1930. No. 1398. Testo coordinate ed aggiornate del Regio Decreto Legge 20.3.2016. No. 20 e 8. Marzo 2017. No. 24.

24 Compendio di Diritto Penale, Parte generale e speciale, Napoli: Simone, 2009, 271.

25 Bundesgesetz. Strafgesetzbuch – StGB. BGBl 1974/60.

Висина дневног износа новчане казне се одређује према личним приликама и способношћу за привређивање учиниоца кривичног дела. Она може да се креће од четири од 5.000 евра (раније 30 до 4.500 шилинга). У случају да осуђени не плати изречену казну у целости или делимично, она се замењује казном затвора при чему један дан затвора замењује два дневна износа новчане казне (Foregger, Serini, 2004: 19–20).

Кривични законик Немачке²⁶ са новелама до 2013. године у члану 40 предвиђа новчану казну у дневним глобама (износима) у распону од пет до 360 дневних глоба. При одређивању овог броја суд узима у обзир личне и финансијске прилике учиниоца дела и висину личног дохотка (зараде) коју он може да оствари у току једног радног дана. Висина једног дневног износа (глобе) се креће од једног до 30.000 евра (раније од 2.000 до 10.000 DM). Но, суд може да изрекне учиниоцу кривичног дела и новчану казну као споредну казну уз казну затвора и када није прописана за учињено кривично дело ако се ради о делу којим је учинилац прибавио или покушао да прибави противправну имовинску корист (Gropp, 1998: 95).

Кривични законик Француске из 1992. са новелама до 2013. године²⁷ у члану 131-5. предвиђа новчану казну у дневним износима. Она је иначе прописана кумулативно (и ретко алтернативно) уз казну затвора за највећи број кривичних дела. Може се изрећи највише до 360 дневних износа (без одређења минимума), при чему висина једног дневног износа новчане казне не може да буде већа од 1.000 евра. Број дана новчане казне се одређује зависно од околности извршења кривичног дела (Geninet, 2012: 78).

Кривични законик Швајцарске Конфедерације²⁸ из 1937. са новелама до 2000. године у члану 48 прописује новчану казну. Она се јавља у два облика: а) новчана казна у дневним износима (где није одређен минимум) и то највише до 360 дневних износа чији се број утврђује према степену кривице учиниоца, тежини учињеног кривичног дела и имовинском стању учиниоца. Један дневни износ новчане казне може да достигне 3.000 франака и б) новчана казна у одређеном износу – до 40.000 франака, при чему није одређен њен минимум, с тим што у случају извршења кривичног дела из користољубља суд није везан прописаним максимумима ове казне (Серебреникова, Кузњецова, 2000: 24). Новчана казна се мора уплатити у року од месец до годину дана, с тим што се у оправданим случајевима може дозволити и плаћање казне у ратама. У случају избегавања њеног

---

26 Strafgesetzbuch, StGB, 50. Auflage, Munchen: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2012, 21.

27 Code penal du France, Version consolidee au 7 aout 2017, Paris: Dalloz, 2013, 78.

28 Schweizerisches Strafgesetzbuch. StGB, 7. Auflage, Zurich: Liberalis, 2013, 33.

плаћања, она се извршава принудно а, ако то није могуће, тада се неплаћена новчана казна замењује казном затвора (члан 36), при чему један дневни износ новчане казне се замењује једним даном затвора.

6. Закључак

У сузбијању различитих облика и видова криминалитета (али и других врста деликата као што су: привредни преступи и прекршаји) друштву стоји на располагању више средстава, мера и поступака. Једно од тих средстава представљају и кривичноправне мере. Њих у кривичном праву Републике Србије има више врста. Ту су кривичне санкције, али и друге кривичноправне мере *sui generis*. У спречавању и сузбијању имовинског криминалитета (који преовладава у структури, динамици и обиму криминалитета од најстаријих времена до данашњих дана, како у другим земљама, тако и код нас) у оквиру широке лепезе различитих друштвених мера реаговања на криминалитет, по свом значају, природи, садржини, карактеру и дејству издваја се новчана казна као једина имовинска казна и једна од најстаријих казни уопште (настала у доба претварања приватне реакције – освете у композицију – откупнину).

Иако се овде првенствено ради о принудној, ретрибутивној мери која се примењује према учиниоцу кривичног дела управо због извршеног дела и против његове воље, не може се спорити и њихов превентивни значај (како са аспекта специјалне или посебне превенције који је више истакнут, тако и са аспекта генералне или опште превенције). Пошто се овом казном од учиниоца кривичног дела одузимају имовинска права или имовинска корист, односно имовина (најчешће покретна због природе и карактера изречене казне), то се њоме друштво на најефикаснији и најрационалнији начин супротставља управо учиниоцима имовинских кривичних дела. Применом ове казне учиниоцу кривичног дела се настоје сузбити побуде, жеље, намере да вршењем противправних дела може увећати имовину или спречити њено умањење.

Тако се може рећи да новчана казна (чија два облика предвиђа наше кривично законодавство): а) новчана казна у дневним износима и б) новчана казна у одређеном износу) управо делује дестимулативно на учиниоца кривичног дела, али и на широке масе грађана јасно манифестујући решеност и одлучност друштвене заједнице да нико не може да има користи од вршења кривичних дела, односно од свог противправног понашања. Но, сигурно је, такође у криминалној политици често истицано схватање да се спречавање и сузбијање криминалитета било ког облика и вида испољавања, па и имовинског не може ефикасно спровести само применом

кривичних санкција. Слични облици новчане казне су предвиђени и за учиниоце привредних преступа, односно прекршаја у Републици Србији.

Наиме, у тој борби са учиниоцима кривичних дела, поред репресивних мера (без којих се ипак на садашњем нивоу друштвеног развоја не може), треба широко примењивати различите мере и средства опште и специјалне превенције на свим друштвеним нивоима које би предузимали не само органи кривичног правосуђа и не само државни органи, већ и сви друштвени фактори, па и појединци у друштву. Само јединственом, планском, систематском и континуираном активношћу ових субјеката у земљи, али и окружењу може се остварити успех у спречавању или сузбијању криминалитета уопште.

Литература/References

Бабић, М., Марковић, И. (2008). Кривично право. Општи део. Бања Лука: Правни факултет.

Богдашич, О. В. (2003). Уголовниј кодекс Литовској републики. Санкт Петербург: Јуридическиј центр Пресс.

Bukljaš, I. (1960). Krivična djela, prekršaji i prijestupi. Zagreb: Narodne novine. Bundesgesetz. Strafgesetzbuch – StGB.BGBI 1974/60.

Врховшек, М. (1982). Систем санкција и услова одговорности за привредне преступе у СФРЈ. Београд : Службени лист.

Geninet, B.(2012). Droit penal general. Pari : Studyrama.

Grozđanić, V., Škorić, M., Martinović, I. (2013). Kazneno pravo. Opći dio. Rijeka: Pravni fakultet.

Gropp,W. (1998). Strafrecht. Allgemeiner teil. Berlin: Beck.

Група аутора. (1995). Коментар КЗ СР Југославије. Београд: Савремена администрација.

Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ. (2016). Кривично право. Београд: Пројурис.

Запевалов, В. В., Манцев, Н. И. (2001). Уголовниј кодекс Естонској републики. Санкт Петербург: Јуридическиј центр Пресс.

Zlatarić, B., Damaška, M. (1966). Rječnik krivičnog prava i postupka. Zagreb: Informator.

Јовановић, Љ., Јелачић, М. (1997). Привредни преступи и прекршаји. Београд: Полицијска академија.

Јовашевић, Д. (2000). Привредни преступи. Београд: Интермекс.

Јовашевић, Д., Костић, М. (2012). Политика сузбијања криминалитета. Ниш: Правни факултет.

Јовашевић, Д. (2018). Кривично право. Општи део. Београд: Досије.

Јовашевић, Д., Миладиновић Стефановић, Д. (2018). Прекршајно право. Ниш: Правни факултет.

Karistusseadustik. (Luhend Kar S) RT I 2001. 61, 364, (dated 6. June 2001.)..... RT I 2017. 30. 3 (dated 13. Decembre 2017.).

Krimallikums. Latvian Vestnesis No. 199/200 – 1998.....No. 61/4867 – 2013.

(2003). Kriminalnij kodeks Ukraini. Oficijne vidanija. Verhovna rada Ukraini. Kiev: Parlamentske vidanictvo.

Кузњецова, Н. Ф., Решетникова, Ф. М. (1998). Уголовниј кодекс Испании. Москва: Зерцало.

Lazarević, Lj., Vučković, B., Vučković, V. (2004). Komentar Krivičnog zakonika. Cetinje: Obod.

Legge 10. Ottobre 1930. No. 1398. Testo coordinate ed aggiornate del Regio Decreto Legge 20. 3. 2016. No. 20 e 8. Marzo 2017. No. 24.

Lolis, N., Mangakis, G. (1973). Greek Penal code. London: Sweet-Maxwel.

Lukashov, A. I., Sarkisova, E. A. (2001). The Latvian Penal code. Saint Petersburg: Juridičeskij centr Press.

Мрвић Петровић, Н. (2005). Кривично право. 2005. Београд: Службени гласник.

„Narodne novine Republike Hrvatske“. Br. 125.2011, 144.2012, 56.2015, 61.2015 i 101.2017.

Новаковић, Љ. (1986). Привредни преступи кроз судску праксу. Београд: Службени лист.

Novoselec, P. (2004). Opći dio kaznenog prava. Zagreb: Pravni fakultet.

Pavišić, B., Grozdanić, V., Veić, P. (2007). Komentar Kaznenog zakona. Zagreb: Narodne novine.

Рарог, А. И., Есаков, Г. А., Чучаев, А. И., Степалин, В. П. (2007). Уголовное право России. Части обшјаја и особеннаја. Москва: Проспект.

Рарог, А. И. (2008). Уголовное право России. Обшјаја част. Москва: Проспект. (2010). Сборник наказателни закони. Наказателен кодекс. Софија: Софи-Р.

Selinšek, Lj. (2007). Kazensko pravo. Opšti дел ин основе посебнега дела. Ljubljana: Založba GV.

Серебrenикова А. В., Кузнецова, Н. Ф. (2000). Уголовниј кодекс Швецјари. Москва: Зерцало.

Симић, И., Трешњев, А. (2010). Кривични законик са краћим коментаром. Београд: Инг про.

„Службен весник на Република Македонија“. Бр. 37.1996, 80.1999, 4.2002, 43.2003, 19.2004, 81.2005, 60.2006, 7.2008, 114.2009, 51.2011, 135.2011, 185.2011, 142.2012, 166.2012, 55.2013, 82.2013, 14.2014, 27.2014, 28.2014, 41.2014, 115.2014 и 132.2014.

„Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“. Бр. 3.2003, 32.2003, 37.2003, 54.2004, 61.2004, 30.2005, 53.2006, 55.2006, 32.2007, 8.2010, 47.2014, 22.2015, 40.2015 и 35.2018.

„Службени гласник Републике Србије“. Бр. 85.2005, 88.2005, 107.2005, 72.2009, 111.2009, 121.2012, 104.2013, 108.2014 и 94.2016.

„Службени гласник Републике Србије“. Бр. 97.2008.

„Службени гласник Републике Србије“. Бр. 65.2013, 13.2016 и 98.2016.

„Службени гласник Републике Србије“. Бр. 55.2014.

„Службени лист СФРЈ“. Бр. 4.1977, 36.1977, 14.1985, 74.1987, 57.1989 и 3.1990.

„Službeni list Crne Gore“. Бр. 70.2003, 47.2006, 40.2008, 25.2010, 32.2011, 40.2013, 14.2015, 42.2015, 58.2015, 44.2017 и 49.2018.

State Gazette No. 26/1968, No.85/2017.

Стојановић, З. (1991). Политика сузбијања криминалитета. Нови Сад: Правни факултет.

Стојановић, З. (2000). Кривично право. Општи део. Београд: Правна књига. (2012). Strafgesetzbuch. StGB. 50. Auflage. Munchen: Deutscher Taschenbuch Verlag.

- (2013). Schweizerisches Strafgesetzbuch.StGB. 7.Auflage. Zurich: Liberalis.
- Triffterer, O. (1994). Osterreichisches Strafrecht. Allgemeiner teil. Wien – New York: ETC Publishing.
- Turković et al. (2013). Komentar Kaznenog zakona. Zagreb: Narodne novine.
- (2014). Уголовниј кодекс Россијској Федерацији. Москва: Ексмо.
- „Uradni list Republike Slovenije“. Br. 55.2008, 66.2008, 39.2009, 91.2011, 50.2012, 54.2015, 6.2016 i 38.2016
- Foregger, E., Serini, E. (2004). Strafgesetzbuch. Wien: Manzsche Verlag.
- Horvatić, Ž. (2003). Kazneno pravo. Opći dio. Zagreb: Pravni fakultet.
- (2017). Code penal du France. Version consolidee au 7 aout 2017. Paris: Dalloz.
- (2008). Compendio di Diritto penale. Parte generale e speciale. Napoli: Simone.
- (2001). Criminal code of the Republik of Belarus. Official text. Minsk.
- Criminal code. No. VIII-1968, No.XII-1649.
- Чејовић, Б. (1985). Кривично право у судској пракси. Општи део. Београд: Научна књига.
- Чејовић, Б. (2002). Кривично право. Општи део. Београд: Службени лист.

Dragan Jovašević, LL.D.

Full Professor,

Faculty of Law, University of Niš

A FINE IN THE CONTEMPORARY CRIMINAL LAW

Summary

Since times immemorial, crimes against property have always been the most frequent offences, both in the national and comparative law systems. For this reason, all criminal legislations prescribe different types of punishment and property-related criminal measures as an efficient social response to crimes against property. In the criminal law of the Republic of Serbia, the property-related penalties and measures that affect the perpetrator's property include: 1) a fine and confiscation of property (as envisaged penalties); 2) a safety measure involving the confiscation of objects, 3) the measure of confiscation of financial benefit derived from the commission of a criminal offence; and 4) the measure of confiscation of property derived from the commission of a criminal offence. A fine is one of the oldest forms of punishment, which has been envisaged in all modern criminal legislations (including the Serbian legislation) and in some international documents as the adequate sanction (penalty) against the perpetrators of property-related crimes. In this paper, the author discusses the concept, characteristics, content, types, legal nature, effects, and the process of imposing and execution of this criminal penalty.

All contemporary criminal laws provide various penalties and measures for suppression and prevention of crime in general, and crimes against property in particular. Nowadays, property-related crimes are prevalent in the structure of modern criminality. Criminal sanctions depend on the specific nature and distinctive characteristics of crimes against property and their perpetrators. A fine is a specific kind of sanction that may be prescribed as a principal and/or assessor property-related penalty, which has a repressive but also highly preventive impact. In all contemporary states, crimes against property prevail in terms of the total number of committed acts, their perpetrators, consequences, the scope and intensity of social danger, recidivism, and other features. In order to suppress crime in general, and crimes against property in particular, various social (primarily state) agencies at all social levels have applied different measures, instruments and procedures. All of them may be divided into preventive and repressive ones. The Serbian criminal legislation envisages two forms of fine: a) a fine in daily amounts, and b) a fine in fixed/specified amount (the Criminal Code 2005), which may be awarded to the perpetrators of property-related crimes depending on the nature, characteristics, significance and effects of the committed criminal act.

Key words: *crimes against property, property measures, penalties, fine, legislation, liability.*